

Respect en respons

Al jaren lang volgen de meeste verkiezingsprogramma's en regeerakkoorden de indeling van de overheidsorganisatie op de voet. Men redeneert daarin sterk vanuit de taken die de diverse onderdelen van de overheid – met name ministeries, provincies en gemeenten – nu eenmaal hebben. De steeds terugkerende vraag is: doen zich ergens problemen voor die tot een bijstelling van het beleid aanleiding geven? Bestuurskundigen noemen die methodiek nuchter 'voortmodderen' (*muddling through*). Geen wonder dat vervreemding van de politiek en het gevoel dat het allemaal niet veel verschil maakt zo wijd verbreid zijn. In het strategiedocument 'Nieuwe wegen, vaste waarden' en het verkiezingsprogramma 'Samen leven doe je niet alleen' is een begin gemaakt met een andere methodiek: politieke strategieën ontwikkelen vanuit het gezichtspunt van de samenleving en van de mensen die de overheid nodig hebben.

In eerste aanleg is dat voorzichtig gedaan, in het besef dat bestendigheid van beleid voor velen een fundamentele waarde is. Toch is in de koers van de christen-democratische politieke beweging nu al zichtbaar dat het daadwerkelijk verschil maakt. Een van de belangrijkste werkerterreinen waar

dat naar voren komt, is de volksgezondheid.

Geen stelselherziening maar zorgverlening

De vragen van degene die behandeling of zorg nodig heeft, zijn van andere orde dan de talloze andere verlangens om meer middelen van de overheid: als het gaat om de volksgezondheid zijn het immers vragen van mensen die zich niet of maar gedeeltelijk zelf kunnen redden. Zowel een benadering vanuit het gezag ('het politieke mandaat') van de overheid als een benadering vanuit het zelfbeschikkingsrecht is eenzijdig en schiet bijgevolg tekort. Waar het op

aankomt zijn de relaties tussen mensen, alsook de door mensen gevormde organisaties. Zonder marktwerking of politieke controle moet degene die om zorg of behandeling vraagt respons krijgen en met respect worden bejegend. Gelukkig is dat vaak de 'natuurlijke' houding van hulpverleners en behandelars.

Prof. dr. E.M.H.
Hirsch Ballin

Het wachten aanpakken

Toch zijn er procedures en structuren die mensen naar beneden halen. Het vele en lange wachten is een belangrijk voorbeeld daarvan. Daarbij gaat het niet alleen om de vaak tergend lange wachttijden bijvoorbeeld als een opera-

tie nodig is, maar ook om het alledaagse wachten in de wachtkamers. Wie inderdaad de relaties in de samenleving centraal stelt, zal inzien dat verbeteringen daarin niet zullen voortkomen uit grootse reorganisaties, maar uit het doorlichten van werkwijzen en het stimuleren van verbeteringen daarin. Uiteraard zijn daarvoor (extra) financiële middelen nodig, maar minstens zo belangrijk is een ontwikkeling van deze professionele diensten en organisaties op zo'n manier dat ze sneller de juiste respons geven.

In het programma wordt dan ook niet gepleit voor grootscheepse veranderingen of nieuwe 'stelsels', maar voor het doelgericht wegnemen van de knelpunten die patiënten en gebruikers van zorgvoorzieningen tegenkomen. Dat is een uitvloeisel van de verandering van gezichtspunt. Redenerend vanuit het gezichtspunt van degenen voor wie de zorg en behandeling bestemd zijn, bepleit het programma het wachten met een grootscheeps plan aan te pakken. Er is niet alleen extra geld nodig – het programma begroot dit op een half miljard gulden bovenop de andere extra uitgaven en *efficiency*verbeteringen – maar een doorlichting van werkwijzen en een meer op dit belang van de patiënt en zorgontvanger gerichte taak van de inspectie.

Een activerende overheid

Ook in andere opzichten blijkt deze verandering van gezichtspunt voor het programma van belang. Dat velen, ook mensen die zorg krijgen, weerbaarder zijn geworden, is enorm waardevol. Net zo min echter als strakke centrale sturing – de ideologie van de 'maakbare samenleving' – tot respect en respons leidt, helpt het blind te varen op het 'maakbare zelf'. De medische techno-

logie moet worden beoordeeld met menswaardigheid als uitgangspunt, en er wordt een minder gecompliceerd systeem van eigen financiële medeverantwoordelijkheid bepleit. Legalisering van euthanasie wordt afgewezen – zodat de verplichting van de officier van justitie blijft bestaan deze in het concrete geval te toetsen.

De taak van de overheid is in deze benadering een beschermende jegens mensen in een kwetsbare positie – maar dat is niet het enige. Overheidsbeleid dat door respect en respons wordt gekenmerkt, is activerend ten opzichte van de samenleving: het vraagt om verantwoordelijkheid, een morele discussie over nieuwe technieken, het zoeken naar een menswaardige uitweg in de grenssituaties van het leven.

Gemeenschapsdenken

Buiten de gezondheidszorg – in het onderwijs bijvoorbeeld, of bij de criminaliteitsbestrijding – is deze andere politieke methodiek ook van belang. Gemeenschapsdenken hoeft – zoals de initiator van het *New Communitarianism* Amitai Etzioni heeft laten zien – niets gezapigs te hebben. Het vraagt geen dominante overheid noch zelfgevoegzame individuen, maar een actieve samenleving.

Prof.dr. E.M.H. Hirsch Ballin

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.